

การสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5
ของประชาชนตำบลโพนเมือง อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด
A NETWORK CREATION OF QUALITY OF LIFE DEVELOPMENT
ACCORDING TO THE 5 PRECEPTS OF THE PEOPLE PHON MUEANG
SUBDISTRICT AT SAMAT DISTRICT ROI-ET PROVINCE

พระมหาขันเงิน ขนติโร¹

พระวิมาน คมภิรปญโญ², พระครูวาปีจันทคุณ³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด^{1,2,3}

Phramaha Khanngoen Khantitalo¹

Phra Wiman Khamphreerapanyo², Phra Kru Wapeechanthakhun³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Roi-Et Buddhist College^{1,2,3}

Corresponding Author, Email: arsomman1653@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการสร้างเครือข่ายศีล 5 ตามแนวทางพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการปฏิบัติตามหลักศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตำบลโพนเมือง อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของประชาชนตำบลโพนเมือง อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก 4 กลุ่ม คือ เจ้าคณะตำบลโพนเมือง กลุ่มเจ้าอาวาสในตำบลโพนเมือง กลุ่มกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลโพนเมือง และกลุ่มประชาชนในตำบลโพนเมือง รวมทั้งสิ้น จำนวน 80 รูป/คน

* ได้รับบทความ: 7 กุมภาพันธ์ 2563; แก้ไขบทความ: 25 มิถุนายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2563

Received: February 7, 2019; Revised: June 25, 2020; Accepted: June 28, 2020

ผลการวิจัยพบ ว่าศีล 5 เป็นเครือข่ายที่สร้างหลักประกันคุณภาพชีวิตหลักประกันสังคมและเป็นธรรมนูญชีวิตส่วนการสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของประชาชนตำบลโพนเมืองเป็นเครือข่ายที่สอดคล้องกับบริบทสังคมโดยมีการยกระดับศีล 5 ไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและขับเคลื่อนเป็นเครือข่ายกับองค์กรทางสังคมภายนอก

คำสำคัญ: การสร้างเครือข่าย; การพัฒนาคุณภาพชีวิต; ศีล 5

Abstract

This study aimed to 1) investigate network construction of the 5 Precepts according to Buddhism path 2) examine conditions of problems in following the 5 Precepts to develop the quality of life of the people in Phon Muang Subdistrict, At Samat, Roi Et and 3) analyze patterns of the network creation of life quality development according to the 5 Precepts of the people in Phon Muang Subdistrict, At Samat, Roi Et. This qualitative study was conducted by documentary research method and an in-depth interview 4 groups namely a groups of monks from Phon Muang Subdistrict. groups of Monks in the Area of Phon Muang Subdistrict. Kamnun groups and The Village headman group in Phon Muang Subdistrict. and groups of People Phon Muang Subdistrict all total 80 figure/person.

The research results were as follows: The 5 Precepts. Is a network that creation guarantees. the quality of life social security and constitution of life part the Constitution of a network for development of the quality of life. In accordance with the 5 Precepts of The People of Phon Mueang Subdistrict. Is the network Is in line with The Social context. By have Lifting The 5 Precepts to development the quality of Life. and dring into a network with external Social organisations.

Keywords: A Network Construction; Life Quality Development; The 5 Precepts

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นเมื่อเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกผนวช เพื่อแสวงหาโมกขธรรม คือ ธรรมนำสัตว์ให้หลุดพ้นจากกิเลสหรือความหลุดพ้นหรือพระนิพพาน(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ประยุตฺโต), 2553 : 325) พระองค์ทรงบำเพ็ญเพียรเป็นเวลา 6 ปี และได้สำเร็จสัมมาสัมโพธิญาณแล้วก็ทรงมีมหากรุณาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย จึงประกาศพระธรรมวินัยคือหนทางแห่งการพ้นทุกข์ที่พระองค์ได้ตรัสรู้แล้วเป็นเวลา 45 พรรษา และก่อนที่พระองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานทรงตรัสแก่สาวกว่า พระธรรมและวินัยจะเป็นพระศาสดาของพวกเธอ โดยธรรมเป็นคำสอนแสดงหลักความจริงและคำแนะนำความประพฤติส่วนวินัยเป็นบทบัญญัติกำหนดระเบียบความเป็นอยู่และกำกับความประพฤติธรรมเป็นเครื่องควบคุมใจและวินัยเป็นเครื่องควบคุมกายและวาจา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ประยุตฺโต), 2553 : 148) โดยพระพุทธเจ้าทรงสร้างเครือข่ายของพุทธบริษัทประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ทั้งยังทรงสร้างเครือข่ายของธรรมะที่เชื่อมโยงสัมพันธ์ไปสู่ความดับทุกข์ โดยใช้ อริยสัจ 4 และไตรสิกขา ซึ่งเป็นกระบวนการที่ชาวพุทธนำมาใช้ในการพัฒนาชีวิตตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงสูงสุด จะเห็นได้ว่าพระอรหันตสาวกทั้งหลายตั้งแต่อดีตกาลมาจนถึงปัจจุบัน ท่านเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งส่วนภาวะภายนอกและสภาวะทางจิตใจ โดยพระพุทธเจ้าทรงสร้างเครือข่ายแห่งการพ้นทุกข์ไว้เป็นแบบอย่าง ส่งผลให้คนในสังคมที่นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ในขณะที่สภาพของสังคมปัจจุบันที่มีความเดือดร้อนวุ่นวาย เต็มไปด้วยปัญหาและมีพฤติกรรมเสื่อมเสียต่อชีวิต ซึ่งมีปัจจัยที่เป็นภัยคุกคามต่อชีวิตจนหาความสงบสุขได้ยากขึ้น ก่อให้เกิดเป็นสังคมแห่งการกดขี่ข่มเหงเอาเปรียบกันและใช้อำนาจอิทธิพลหรือเล่ห์เหลี่ยมต่างๆ เพื่อยื้อแย่งเอาสิ่งที่ต้องการมาเป็นของตนเอง จนกลายเป็นสังคมที่อยู่อย่างหวาดระแวงไม่ไว้วางใจกัน จนทำให้คนในชุมชนเกิดการเห็นแก่ตัวและแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง มีการทุจริตคอร์รัปชัน เบียดเบียนผู้อื่นด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีอยู่ทุกยุคทุกสมัย ทำให้ต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมากไปกับการป้องกันและแก้ปัญหาต่าง ๆ แทนที่จะนำไปส่งเสริมพัฒนาประเทศอย่างเต็มที่ แต่ประเทศต้องมาเสียโอกาสในการพัฒนา อีกทั้งยังเป็นภาระต่อสังคมด้วย ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากการขาดสำนึกด้านศีลธรรมที่เป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกัน เพราะศีลธรรมเป็นสิ่งที่ทำให้มีความประพฤติดีงาม ทำให้มีคุณธรรมภายในจิตใจและจะกลายเป็นชุมชนหรือสังคมที่เจริญก้าวหน้าและส่งเสริมการ

พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีไปด้วย คนในชุมชนก็จะสมานสามัคคีกัน ซึ่งสามารถแสดงออกมาภายนอกด้วยการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความรักความเมตตาซึ่งกันและกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน จึงทำให้เป็นสังคมที่น่าอยู่และเป็นสังคมแห่งสันติสุข พระพุทธศาสนาเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 เป็นแนวทางปฏิบัติพื้นฐานสากลที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย เมื่อปัจเจกบุคคลปฏิบัติตามศีล 5 ก็จะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และศีล 5 ก็คือระเบียบวินัยอันเป็นกรอบที่จะมาช่วยจัดการควบคุมความประพฤติของมนุษย์ไม่ให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตนเองและคนในสังคม ซึ่งพระพุทธศาสนาเห็นว่าเป็นหลักมนุษยธรรม

มหาเถรสมาคมจึงได้ดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ขึ้น ซึ่งมีหมู่บ้านเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมาก ส่วนในพื้นที่ตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ก็มีการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ร่วมกันทั้งพระสงฆ์กับภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ โดยในภาพรวมก็เห็นผลการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในโครงการเป็นจำนวนมาก แต่ปัญหาใหญ่คือการไม่เข้าใจวิธีการนำศีล 5 ไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และขาดการสร้างเครือข่ายของผู้ปฏิบัติตามหลักศีล 5 อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาในหัวข้อเรื่องการสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของประชาชนตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสร้างเครือข่ายศีล 5 ตามแนวทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการปฏิบัติตามหลักศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของประชาชนตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการศึกษาภาคสนาม โดยใช้วิธีการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) การศึกษาข้อมูล

ภาคสนาม (Field Work Study) และการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

2. พื้นที่ศึกษาภาคสนามและผู้ให้ข้อมูลหลัก

1) พื้นที่ศึกษาภาคสนาม คือ ตำบลโพนเมือง อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีขอบเขตพื้นที่วิจัยภายในตำบลโพนเมืองจำนวน 17 หมู่บ้าน

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก : กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เฉพาะกลุ่มประชากรที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยในพื้นที่วิจัย โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ 4 กลุ่ม ประกอบด้วย

- 1) เจ้าคณะตำบลโพนเมือง ในฐานะผู้นำสงฆ์ที่มีนโยบายขับเคลื่อนศีล 5 จำนวน 1 รูป
- 2) กลุ่มเจ้าอาวาสของวัดในตำบลโพนเมือง 11 แห่ง ในฐานะที่มีบทบาทสอนศีลธรรมในชุมชน จำนวน 11 รูป
- 3) กลุ่มกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลโพนเมือง ในฐานะผู้นำประชาชนปฏิบัติศีล 5 จำนวน 18 คน และ
- 4) ประชาชนทั่วไปในตำบลโพนเมือง ในฐานะผู้ที่ปฏิบัติศีล 5 จำนวน 50 คน รวมประชากรที่ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น จำนวน 80 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview) คือ เครื่องมือการวิจัยที่ออกแบบมาเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่วิจัย ในประเด็นที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในการปฏิบัติตามหลักศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตำบลโพนเมือง และรูปแบบการสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของประชาชนตำบลโพนเมือง อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร : การวิจัยนี้ได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารโดยจำแนกเอกสารออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้ (1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และ (2) การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารทุติยภูมิ คือ ศึกษาเอกสารวิชาการ ตำรา บทความ หนังสือ ข้อมูลจากระบบสารสนเทศอินเทอร์เน็ต และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม : การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม รวมทั้งสิ้นจำนวน 80 รูป/คน โดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยอาศัยฐานความรู้จากการศึกษาข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์บริบทพื้นที่วิจัย การวิเคราะห์สภาพปัญหาในการปฏิบัติตามหลักศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตำบลโพนเมือง และรูปแบบการสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของประชาชนตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ โดยมุ่งแสวงหาชุดความรู้ใหม่ที่ค้นพบจากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การสร้างเครือข่ายศีล 5 ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ศีลเป็นข้อปฏิบัติเพื่อควบคุมทางกาย วาจา ให้เรียบร้อยดีงาม โดยมีแนวคิดหรือเจตนารมณ์เพื่อเว้นจากการเบียดเบียนชีวิต เว้นจากการเบียดเบียนทรัพย์ เว้นจากการประพฤติดิฉันในกาม เว้นจากการเบียดเบียนข้อเท็จจริง และเว้นจากสิ่งมีนเมาที่เบียดเบียนสติปัญญา ศีลจึงมีลักษณะเป็นการไม่เบียดเบียนหรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อนตนเองและผู้อื่นในทางร้าย รวมไปถึงการไม่ก่อความเดือดร้อนให้กับสังคมด้วย ผู้มีศีลจะไม่เบียดเบียนต่อร่างกาย ไม่เบียดเบียนต่อชีวิต ไม่เบียดเบียนต่อทรัพย์และของปลื้มใจของผู้อื่น ประกอบด้วย ความตั้งใจ ระดับความพยายาม และความพยายามนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยศีลมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต มีความสำคัญต่อความสงบสุขในสังคมและประเทศชาติ เป็นธรรมนุญชีวิต เป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ทั้งทางกาย วาจา ใจ และเป็นกฎแห่งการอยู่ร่วมกันของมวลมนุษยชาติ ศีล 5 บางครั้งเรียกว่าธรรม 5 หรือสิกขาบท 5 ประกอบด้วย 1) ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ 2) อทินนาทานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการลักทรัพย์ 3) กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประพฤติดิฉันในกาม 4) มุสาวาทา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการพูดเท็จ 5) สุราเมรัยมัชฌมาทัญฐานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (2539) เล่ม 11 ข้อ 315 : 302-303) เนื้อหาของศีล 5 จำแนกออกเป็น 2 ส่วน คือ

“ส่วนที่เป็นข้อห้ามไม่ให้ล่วงละเมิดต่อตนเองและล่วงละเมิดต่อผู้อื่น โดยการล่วงละเมิดต่อผู้อื่นแสดงออก 2 ลักษณะ คือ ละเมิดต่อร่างกายและชีวิตคนอื่น กับการละเมิดทรัพย์สินหรือสิ่งของที่ผู้อื่นครอบครองอยู่” (สมภาร พรหมทา, 2548 : 57)

ผู้ปฏิบัติศีลจะมีลักษณะอันพึงประสงค์ของคนในสังคม โดยศีลข้อที่ 1 ลักษณะมีเมตตา โอบอ้อมอารีย์ สงเคราะห์และอนุเคราะห์ผู้อื่นอยู่เสมอ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่ปองร้าย ไม่สร้างศัตรู ผู้มีศีลข้อที่ 2 เป็นผู้ที่มีลักษณะสุจริต ไม่คดโกง ไม่เอารัดเอาเปรียบหาทรัพย์ด้วยความสุจริต และรักษาทรัพย์เอาไว้ได้ ไม่มีความหวาดระแวงโทษภัยจากความทุจริตผู้มีศีลข้อที่ 3 เป็นผู้ที่มีลักษณะอบอุ่น ครอบครัวยุติธรรม มีความรักใคร่ปรองดองกัน ครอบครัว สามัคคีหรือภรรยาไม่นอกใจกัน ลูกและบริวารว่านอนสอนง่าย เป็นผู้ปกครองที่ดีเป็นที่น่าเคารพนับถือ มีความจริงใจ และเป็นที่ยอมรับจากคนในสังคมผู้มีศีลข้อที่ 4 เป็นผู้ที่มีลักษณะรักษาสัจจะ พูดจาไพเราะ มีวาทศิลป์ พูดเรื่องจริง เสียงดังกังวาน มีมนุษยสัมพันธ์ดี พูดมีหลักการ มีหลักฐาน มีประโยชน์ และก่อให้เกิดความสามัคคีส่วนผู้มีศีลข้อที่ 5 มีลักษณะเป็นผู้มีสติปัญญาดีเลิศ มีผิวพรรณไม่เศร้าหมอง มีสติคุ้มครองพฤติกรรม ไม่ตกเป็นทาสของอบายมุขและยาเสพติด เป็นที่ไว้วางใจแก่คนในสังคม ไม่ประมาทในชีวิตศีลจึงมีลักษณะเป็นเครื่องช่วยที่สร้างสัมพันธภาพทางสังคม ศีลมีลักษณะพิเศษอีกอย่างหนึ่ง คือ เป็นเครื่องมือในการสร้างความสามัคคีของหมู่คณะหรือสังคม ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ศีลสามัญญตา การที่คนในสังคมมีระเบียบปฏิบัติที่เสมอเหมือนกันนำมาซึ่งความสุจริตต่อกัน “ศีลเป็นหลักปฏิบัติเพื่อให้เกิดความผาสุกและสงบสุขของสังคมเป็นส่วนใหญ่” (พุทธทาสภิกขุ, 2549 : 13)

จากการศึกษาพบว่า ศีลเป็นโครงสร้างเครือข่ายของมหากุศล มีลักษณะเป็นการสำรวม งดเว้น ป้องกันอกุศล เพิ่มพูนกุศล เป็นภูมิคุ้มกันความชั่ว ดับความชั่วและชำระล้างอกุศลกรรม เป็นกำลัง เป็นเกาะป้องกัน และเป็นอาวุธต่อสู้กับความชั่ว นอกจากนี้ยังมีลักษณะเป็นเครื่องประดับตกแต่ง ได้แก่ เป็นอารมณ์หล่อหลอมร่างกาย เป็นน้ำหอมที่มีกลิ่นขจรขจายทั้งตามลมและทวนลม และเป็นสะพานก้าวข้ามจากอกุศลไปสู่กุศล ผู้มีศีลจะมีลักษณะเป็นผู้มีเมตตากรุณา มีความประพฤติเป็นสุจริตชน มีความสำรวมในกามคุณ มีสัจจะ มีสติปัญญาและไม่ประมาทในชีวิตซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีโดยจำแนกเครือข่ายของศีล 5 ออกเป็น 3 ระดับ ดังต่อไปนี้ 1) เครือข่ายที่สร้างหลักประกันชีวิต คือ มีคุณค่าต่อชีวิตในระดับปัจเจก เป็นเครื่องมือในการขัดเกลากาย วาจา ใจและงดเว้น

อกุศลธรรม ส่งเสริมและสร้างสรรค์พัฒนาชีวิต เพิ่มพูนกุศลธรรมและชำระอกุศลธรรม เป็นมาตรฐานวัดความดีงามและความสุขของชีวิตและสังคม 2) เครือข่ายที่ก่อให้เกิดหลักประกันสังคม คือ เป็นหลักประกันความสงบสุขของสังคม เป็นเครื่องมือในการสร้างความสามัคคีกลมเกลียว เป็นสังคมแบบสุจริต (สังคมแห่งความดีงาม) เป็นสังคมแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณภาพสังคมอย่างยั่งยืน และ 3) เครือข่ายของธรรมนูญชีวิต คือ หลักปฏิบัติและหน้าที่อันพึงมีต่อกัน เพราะศีลไม่ใช่กฎหมาย แต่เป็นวิถีประจำที่คนในสังคมจำเป็นต้องปฏิบัติร่วมกัน เพื่อไม่ให้เกิดการล่วงละเมิดสิทธิหน้าที่อันพึงมีของคนอื่น เช่น ไม่ล่วงละเมิดในสิทธิชีวิตคนอื่น ไม่ล่วงละเมิดสิทธิในทรัพย์สิน ไม่ล่วงละเมิดสิทธิในคู่ครอง ไม่ล่วงละเมิดสิทธิทางวาจา ซึ่งเป็นการไม่บิดเบือนสิทธิในการเข้าถึงความจริง และไม่ล่วงละเมิดในสิทธิของตนเอง ซึ่งเป็นสิทธิในการมีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ โดยการปฏิบัติตามศีล 5 เป็นเครือข่ายการปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน ซึ่งมีศีล 5 เป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต เป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม และเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2. สภาพปัญหาในการปฏิบัติตามหลักศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตำบลโพนเมือง อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด

สภาพปัญหาในการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ในตำบลโพนเมือง โดยจำแนกปัญหาออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้ 1) รักษาศีล 5 ตามกระแสสังคม คือ มีการตื่นตัวเฉพาะช่วงที่ให้มีการเก็บข้อมูลและรณรงค์ เมื่อกระแสชาลงคนก็จะเลิกให้ความสำคัญตามไปด้วย 2) การรักษาศีล 5 ตามบัญญัติ คือ ฝ่ายปกครองทั้งภาครัฐและฝ่ายปกครองสงฆ์ได้ให้ผู้นำในท้องถิ่น และพระสงฆ์การระดับปกครองตั้งแต่เจ้าอาวาสขึ้นมาให้หาคนในชุมชนมาเป็นสมาชิกหมู่บ้านรักษาศีล 5 ให้ได้มากที่สุด พื้นที่ใดมีสมาชิกล้นฝ่ายปกครองก็จะไปกระตุ้นให้พยายามหายอดสมาชิกเพิ่มเติม จึงเป็นลักษณะของการรักษาศีล 5 ตามบัญญัติ ซึ่งไม่ได้เกิดจากความสมัครใจ 3) พฤติกรรมละเมิดศีล 5 ยังไม่ลดลง แม้ว่าจะเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 แต่พฤติกรรมการละเมิดศีล 5 ก็ยังไม่ลดลง 4) คนในยังไม่เข้าใจวิธีการนำศีล 5 มาใช้ในการดำเนินชีวิต เพราะคนส่วนหนึ่งยังเข้าใจว่าศีล 5 จะต้องสมาทานต่อหน้าพระสงฆ์เท่านั้นศีลจึงจะบริสุทธิ์ และเข้าใจว่าเมื่อสมาทานเสร็จก็ถือว่าเป็นผู้มีศีลแล้ว แต่พอกลับบ้านไปก็มีวิถีชีวิตเหมือนเดิม แสดงให้เห็นว่าศีล 5 ไม่ได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น 5) คนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเจตนารมณ์ที่แท้จริงของศีล 5 มีโลกทัศน์ต่อศีล 5 ว่าเป็นเพียงข้อห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์ ห้ามลักทรัพย์ ห้ามประพฤติดินในกาม ห้ามพูดเท็จ และห้ามดื่มสุราเท่านั้น การกระทำผิดอย่าง

อื่นนอกจากนี้ไม่ถือว่าผิดศีล 6) คนส่วนหนึ่งเห็นว่าศีล 5 ใช้ไม่ได้กับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน เป็นศีลที่เหมาะสมสำหรับคนในสังคมยุคเก่าที่ยังไม่มีความเจริญ จึงมองว่าศีล 5 ล้าสมัยไม่ทันสถานการณ์ปัจจุบัน และไม่เหมาะกับคนในสังคมปัจจุบัน จากปัญหาทั้ง 6 ประเด็นดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจรูปแบบการนำศีล 5 มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ส่วนทุกหมู่บ้านในตำบลโพนเมืองได้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยมีจุดประสงค์เพื่อรณรงค์เรื่องการฝึกฝนสร้างนิสัยที่ดี โดยการคิดดี พูดดี ทำดีให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เนื่องจากนิสัยที่ดีเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ครอบคลุมอบอุ่น และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสังคมที่สงบสุข โดยยึดหลักการสำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงจากภายในสู่ภายนอก โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำชาวตำบลโพนเมืองเพื่อขยายกิจกรรมของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มาปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 6 รูปแบบ ดังนี้ 1) ถือนิสสัยปฏิบัติธรรมทุกวันพระ โดยใช้สถานที่ของวัดในหมู่บ้าน โดยมีเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นผู้นำในการอบรมและพาปฏิบัติธรรม 2) กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา กำหนดให้มีการไหว้พระรับศีล ทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนาเกี่ยวกับศีล เวียนเทียน และกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม 3) กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของชาติและพระมหากษัตริย์ เช่น วันฉัตรมงคล วันพืชมงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ 4) กิจกรรมวันสำคัญตามประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ได้แก่ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันธรรมสวนะ กำหนดให้มีการเสริมสร้างความสมัครสมานสามัคคี เช่น กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน กิจกรรมทำบุญตักบาตร สวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรมเทศนาและกิจกรรมอื่น ๆ ตามประเพณีนิยมของท้องถิ่น 5) กิจกรรมรณรงค์ ลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติด ได้แก่ กิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา กิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพติดในหมู่บ้าน 6) การประชาคมหมู่บ้านที่วาดด้วยกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยการนำศีล 5 มาประยุกต์ใช้เป็นข้อกำหนดกฎเกณฑ์และกติกาเพื่อการอยู่ร่วมกัน โดยทุกกิจกรรมจะมีการกระตุ้นให้ใช้ศีล 5 เป็นแนวทางปฏิบัติบูรณาการร่วมกับการกิจอื่นๆโดยการออกแบบกิจกรรมหรือโครงการให้สอดคล้องกับการใช้ศีลเพื่อให้เกิดผลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในเชิงปฏิบัติ

3. รูปแบบการสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของประชาชนตำบลโพนเมือง อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของประชาชนตำบลโพนเมือง อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด มี 9 รูปแบบ ดังนี้

1) การสร้างโครงสร้างศีล 5 ให้มีลักษณะเป็นเครือข่ายเหมาะสมกับบริบททางสังคม ซึ่งมุ่งเน้นรูปแบบปฏิบัติการเชิงสังคม โดยมีเจตนารมณ์เพื่อสร้างสังคมแห่งสันติสุขขึ้น และเป็นไปเพื่อเพิ่มความเพิกงุนกุศลธรรมให้ยิ่งขึ้นไป โครงสร้างของศีล 5 จึงเป็นลักษณะป้องกันอกุศลกรรม รักษากุศลกรรมและเพิ่มพูนกุศลกรรม ซึ่งเป็นตัวยึดกุมสังคมให้มีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่นและร่วมกันร่างระเบียบปฏิบัติของสังคมตามเจตนารมณ์ของศีล 5 เป็นหมวดหมู่ 5 หมวด แต่ละหมวดก็มีข้อปฏิบัติปลีกย่อยเพื่อให้่ายต่อการปฏิบัติให้สอดคล้องกับยุคสมัย

2) การสร้างจุดมุ่งหมายของศีล 5 เชิงเครือข่าย โดยในตำบลโพนเมืองมีการนำศีล 5 มาสร้างเป็นวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อที่จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งถือเอาความสงบสุขเป็นที่ตั้ง โดยศีลข้อที่ 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสงบสุขทางการเมือง ศีลข้อที่ 2 มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและอาชีพ ศีลข้อที่ 3 มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสงบสุขทางสังคม ศีลข้อที่ 4 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกระบวนการสื่อสารเชิงสันติ ส่วนศีลข้อที่ 5 มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสติสัมปชัญญะและองค์ความรู้แบบสัมมาทิฐิ ซึ่งจะทำให้ศีล 5 มีความสัมพันธ์กันโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสงบสุข

3) การยกระดับจากศีล 5 ไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีการประชุมเพื่อถอดบทเรียนและประสบการณ์ทำงาน ประสบการณ์ชีวิต การประกอบอาชีพในชุมชน ปัญหาที่เกิดจากการอยู่ร่วมกัน การเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตมาพัฒนาและต่อยอดการนำศีล 5 มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยศีลข้อที่ 1 พัฒนาคุณภาพชีวิตทางการเมือง ได้แก่ การส่งเสริมสิทธิและการแสดงออกทางการเมือง การเคารพสิทธิทางการเมืองของผู้อื่น การเคารพสิทธิในชีวิตของผู้อื่น การยอมรับมติของคนส่วนใหญ่ รวมทั้งการให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ศีลข้อที่ 2 พัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านการเศรษฐกิจ ได้แก่ ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมอาชีพสุจริต และการไม่เอาเปรียบด้านรายได้ ศีลข้อที่ 3 พัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านการสังคม ได้แก่ การมีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมที่ดี มีความเป็นธรรมทางสังคม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีสัมพันธภาพทางสังคม ตลอดถึงการอยู่ใน

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อชีวิตความเป็นอยู่ ปราศจากมลภาวะทางสังคม เป็นต้น ส่วนสี่ข้อที่ 4 ส่งเสริมคุณภาพชีวิตทางการสื่อสารเชิงสันติ ได้แก่ ส่งเสริมสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อให้สามารถเตรียมตัวรับมือกับปัญหาล่วงหน้า ส่งเสริมการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีในสังคม ทำให้คนในสังคมได้รับข่าวสารโดยที่ไม่ถูกบิดเบือน ทั้งยังเป็นกระบวนการสื่อสารกันเชิงสันติ และสี่ข้อที่ 5 พัฒนาคุณภาพชีวิตทางการศึกษา ซึ่งเป็นการเสริมสร้างสติสัมปชัญญะ และทัศนคติแบบสัมมาทิฐิ ทั้งยังป้องกันแนวคิด อุดมการณ์ และความเชื่อแบบมิจฉาทิฐิด้วย ทำให้สี่ 5 มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อม

4) การสร้างกลุ่มผู้ปฏิบัติสี่ 5 คือ มีการรับสมาชิกเข้าสู่กลุ่มผู้ปฏิบัติสี่ 5 โดยตำบลโพธิ์เมืองจะมีสมาชิกกลุ่มปฏิบัติสี่ 5 ซึ่งสมาชิกจะเป็นเครือข่ายผู้ปฏิบัติธรรมวัดบ้านสนามชัย โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำพาประชาชนของชุมชนตำบลโพธิ์เมืองในการรักษาสีล และส่งเสริมการนำสี่ 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้มีรากฐานชีวิตที่งดงาม โดยการแนะนำสั่งสอนเรื่องสีล แนะนำประโยชน์ของการรักษาสีล และโทษที่เกิดขึ้นจากการไม่ปฏิบัติตามหลักสี่ 5 ให้ประชาชนเข้าใจ และแนะนำแนวทางการนำสี่ 5 ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งสมาชิกที่ปฏิบัติตามสี่ 5 อย่างเคร่งครัดก็จะได้รับสวัสดิการทางสังคมและได้รับการยอมรับนับถือ ส่วนผู้ที่ละเมิดสี่ 5 โดยเจตนา ก็จะถูกคนในชุมชนลงโทษ การตัดสิทธิ์สวัสดิการทางสังคมบางอย่าง การร่วมกันตักเตือน รวมทั้งการคาตโทษ เป็นต้น

5) การสร้างโครงการและออกแบบกิจกรรมขึ้นมารองรับ โดยมีการจัดโครงการและออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับสี่ 5 ทั้งในแง่ของพิธีกรรม เช่น การสมาทานสีลโดยพระสงฆ์มีหน้าที่สำคัญในการกล่าวนำพาในการสมาทานสีลหรือเรียกว่าการให้สีล และในแง่ของการปฏิบัติตามสี่ 5 โดยให้อุบาสกอุบาสิกาเป็นแบบอย่างที่ดีให้ประชาชนปฏิบัติตามหลักศีลธรรม และเป็นตัวกลางประสานความเข้าใจในการปฏิบัติตนของประชาชน มีการจัดโครงการปฏิบัติธรรมขึ้นมารองรับ เช่น โครงการปฏิบัติธรรมหลักสูตร 5 วัน 7 วัน 15 วัน เป็นต้น การปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ การจัดโครงการเครือข่ายหมู่บ้านรักษาสีล 5 ตำบลโพธิ์เมือง เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการปฏิบัติตามสี่ 5 ภายในชุมชน

6) การนำสี่ 5 มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในรูปของการพึ่งพาตนเอง คือ จุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณภาพชีวิตเริ่มจากการพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นหน่วยย่อยของสังคม

แล้วขยายผลไปสู่สังคมชุมชน โดยการนำหลักศีล 5 ไปบูรณาการให้เหมาะสมกับบริบทและปัจจัยแวดล้อมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยไม่ต้องรอการช่วยเหลือจากคนอื่น หรือไม่ต้องรอคอยการช่วยเหลือจากองค์กรทางสังคมและภาครัฐ ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักศีล 5 แบบพึ่งพาตนเองได้

7) การขับเคลื่อนเป็นองค์กรเครือข่ายความร่วมมือในการทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน โดยใช้ศีล 5 เป็นกรอบในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องจากกลุ่มหรือเครือข่ายต่างๆ ทั้งเครือข่ายทางพระพุทธศาสนาและเครือข่ายทางสังคม เช่น การช่วยเหลืองานสังคมต่างๆ ในชุมชน ทำโรงทานอาหารถวายพระในงานถวายผ้าป่า ทอดถวายกฐิน แร่งงานก่อสร้าง ทำความสะอาด การช่วยกันเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรม การเข้าร่วมโครงการจิตอาสา เราทำความดีด้วยหัวใจ ทั้งการทำงานจิตอาสาในพื้นที่และร่วมงานระดับอำเภอและจังหวัด

8) การสร้างเครือข่ายศีล 5 ในเชิงสังคมสงเคราะห์ คือ กระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในรูปของการช่วยเหลือเกื้อกูลทางสังคมภายใต้กรอบของศีล 5 ได้แก่ การช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์หรือประสบภัยพิบัติ ช่วยเหลือทางด้านปัจจัยการดำรงชีพและทุนทรัพย์ ช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคมเพื่อสานความสัมพันธ์ทางสังคม การช่วยเหลือด้านการสื่อสารความเข้าใจ อันดีในสังคม และการช่วยเหลือด้านการเสริมสร้างสติปัญญาแบบสัมมาทิฐิแก่สังคม

9) การขับเคลื่อนเครือข่ายจากภายในสู่ภายนอก โดยจำแนกการขับเคลื่อนออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การขับเคลื่อนจากภายในใจออกมาสู่พฤติกรรมภายนอก คือ การสร้างความตระหนักรู้ถึงคุณค่าและความสำคัญของการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ผลกระทบที่เป็นผลพวงมาจากการไม่ปฏิบัติตามศีล 5 และศีล 5 มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เมื่อตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญก็จะเป็นแรงผลักดันให้คนปฏิบัติตามศีล 5 ซึ่งเป็นการสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติอันดีต่อศีล 5 และตระหนักถึงผลของการปฏิบัติที่มีต่อคุณภาพชีวิต ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้คนมีพฤติกรรมสอดคล้องกับศีล 5 และเป็นการสร้างเครือข่ายจากภายในสู่ภายนอก 2) การสร้างเครือข่ายจากองค์กรชาวพุทธไปสู่องค์กรทางสังคมภายนอก คือ การสร้างความเข้มแข็งในองค์กรพุทธบริษัท ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา แล้วให้บุคลากรในองค์กรพุทธบริษัทช่วยกันขับเคลื่อนศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในรูปขององค์กร และประสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายทางสังคมอื่น โดยมีหลวงพ่อดมทรัพย์ อดุลมโน เป็นศูนย์รวมศรัทธาของพระสงฆ์และชาวบ้านในตำบลโพนเมือง มีการสร้าง

เครือข่ายในองค์กรสงฆ์ตำบลโพธิ์เมือง เครือข่ายของอุบาสก อุบาสิกา และขยายไปสู่ประชาชนในตำบลโพธิ์เมือง ทั้งในรูปของการปฏิบัติตามศีล 5 การนำศีล 5 ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และการประสานความร่วมมือกับสังคมภายนอก เช่น การสร้างกลุ่มจิตอาสาในการทำงานเผยแผ่ศีล 5 การตั้งโรงงาน การช่วยเหลือสังคมสงเคราะห์ตามสภาพปัญหา รวมทั้งส่งเสริมการนำศีล 5 ไปใช้ในการพัฒนาอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสร้างเครือข่ายศีล 5

การสร้างเครือข่ายตามลักษณะการก่อเกิดจำแนกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) เครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งเครือข่ายพวกนี้เกิดขึ้นได้ใน 2 รูปแบบ คือ รูปแบบธรรมชาติ ซึ่งเมื่อชุมชนใดสามารถพัฒนาการแก้ไขปัญหาของชุมชนของตนได้ ชุมชนอื่นที่อยู่ใกล้เคียงจะเข้ามาศึกษาเรียนรู้และนำรูปแบบและวิธีการไปประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนเอง ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งเป็นเครือข่ายการจัดตั้ง รูปแบบนี้เกิดจากองค์กรพัฒนาต้องการขยายพื้นที่ปฏิบัติงานของตนเองจะใช้ชุมชนเดิมที่มีประสบการณ์และบทเรียนในกระบวนการพัฒนาแล้วเป็นสถานที่ศึกษาดูงาน และเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 2) เครือข่ายอำนาจต่อรอง เครือข่ายนี้เชื่อว่ากิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ที่อยู่ในวงจำกัดเฉพาะพื้นที่หมู่บ้านของตน จะไม่มีพลังที่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาที่แท้จริง ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ปัญหาแล้วพบว่า ปัญหาที่ชุมชนต่าง ๆ เผชิญอยู่นั้นไม่ได้เกิดจากชุมชนสร้างมาเอง หากแต่ชุมชนนั้นถูกระบบภายนอก การจะแก้ไขปัญหาจึงจำเป็นต้องสร้างให้เกิดพลังอำนาจในการต่อรอง จึงสามารถแก้ไขปัญหาที่แท้จริง การสร้างเครือข่ายจึงเป็นรูปแบบหนึ่งซึ่งในระยะแรกการจัดตั้งเครือข่าย จะตั้งตามปัญหาหรือกิจกรรมของการเลือกอาชีพ เช่น เครือข่ายผสมผสาน เครือข่ายกลุ่มสตรีทอผ้า เครือข่ายปัญหาป่าไม้-ที่ดิน (สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542 : 68-69) โดยการสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 จัดเข้าในการสร้างเครือข่ายในรูปแบบของการเรียนรู้ เนื่องจากการจัดตั้งขึ้นเพราะเห็นปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นทางสังคม ซึ่งเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ชีวิต ทำให้เห็นว่าเมื่อปฏิบัติตามศีล 5 จะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงมีการจัดตั้งขึ้นตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ประสงค์จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยอิงอาศัยความเชื่อและตระหนักถึงคุณค่าของการปฏิบัติตามศีล 5 ซึ่งไม่มีสภาพบังคับและไม่มีสภาพการต่อรองผลประโยชน์

และสวัสดิการ จึงพบว่าเป็นเครือข่ายที่ขาดความต่อเนื่องในเชิงการขับเคลื่อนพลังในการสร้างเครือข่ายเชิงสังคม แต่ส่วนใหญ่คือ 5 จะเป็นเครือข่ายในแง่ของการปฏิบัติตามวิถีชีวิตจารีต และวัฒนธรรม ถ้าหากประสงค์จะให้เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 มีความเข้มแข็งและมีพลังทางสังคม จึงควรมีการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมไปพร้อมกับการสร้างจิตสำนึกถึงคุณค่าของการปฏิบัติศีล 5 และการเพิ่มอำนาจการต่อรองทางสังคมไปด้วย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การปฏิบัติ และมีสภาพบังคับตามกฎหมายเกณฑ์ทางสังคม ซึ่งจะทำให้เครือข่ายมีพลังและยั่งยืนในเชิงปฏิบัติ

2. การใช้ศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการวิจัยพบว่า ศีล 5 เป็นมาตรฐานทางจริยธรรมของทุกสังคม ไม่ว่าสังคมนั้นจะนับถือพระพุทธศาสนาหรือไม่ก็ตาม เพราะเป็นพื้นฐานชีวิตของความเป็นมนุษย์ และเป็นหลักมนุษยธรรมในการอยู่ร่วมกันและพัฒนาชีวิต สอดคล้องกับพระประพนธ์ศักดิ์ ธีรธมโม และอุทัย สติมัน ที่เห็นว่า “ศีล 5 นำไปสู่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ สร้างพื้นฐานแห่งวินัย ศีล ที่เกื้อหนุนต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติและพัฒนาพฤติกรรมและจิตสำนึกที่สูงขึ้นไป” (พระประพนธ์ศักดิ์ ธีรธมโม และอุทัย สติมัน, 2559 : 38) การที่สังคมนั้นอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขก็เป็นผลพวงมาจากการปฏิบัติตามศีล 5 ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยขอบข่ายของศีล 5 จะครอบคลุมชีวิต 4 ส่วน คือ เป็นข้อปฏิบัติที่ควบคุมพฤติกรรม วิธีทางการดำเนินชีวิตเพื่อความดีงาม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ที่ปฏิบัติตามหลักศีล 5 และมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมด้วย โดยผลการวิจัยพบว่า ศีล 5 เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ปฏิบัติและคุณภาพชีวิตเชิงสังคม ซึ่งศีลข้อที่ 1 เป็นกลไกพัฒนาคุณภาพชีวิตทางการเมือง ศีลข้อที่ 2 พัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ ศีลข้อที่ 3 พัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ส่วนศีลข้อที่ 4 พัฒนาคุณภาพชีวิตทางการสื่อสารหรือการสื่อสารเชิงสันติ และศีลข้อที่ 5 พัฒนาคุณภาพชีวิตทางการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ ทำให้คนในสังคมไม่ถูกมอมเมาสติปัญญาด้วยอบายมุขหรือสิ่งเสพติด ทั้งยังทำให้อยู่ร่วมกันอย่างสวัสดิภาพ ไม่ก่อปัญหาความเดือดร้อนที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งจะทำให้เกิดเครือข่ายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อม ผลการวิจัยจึงพบว่าหากคนในสังคมนำศีล 5 มาใช้ก็จะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและทำให้เกิดเครือข่ายทางสังคมแบบเกื้อกูลกัน ซึ่งจะเป็นปัจจัยการกำหนดคุณลักษณะพฤติกรรมสังคมในเชิงสุขนิสัยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำศีล 5 ไปปรับใช้เป็นนโยบายในการบริหารท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น
- 2) มหาเถรสมาคมควรมีนโยบายให้พระสงฆ์นำศีล 5 ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ใช่แค่การณรงค์ให้คนปฏิบัติตามเท่านั้น ควรสร้างนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนได้จริง

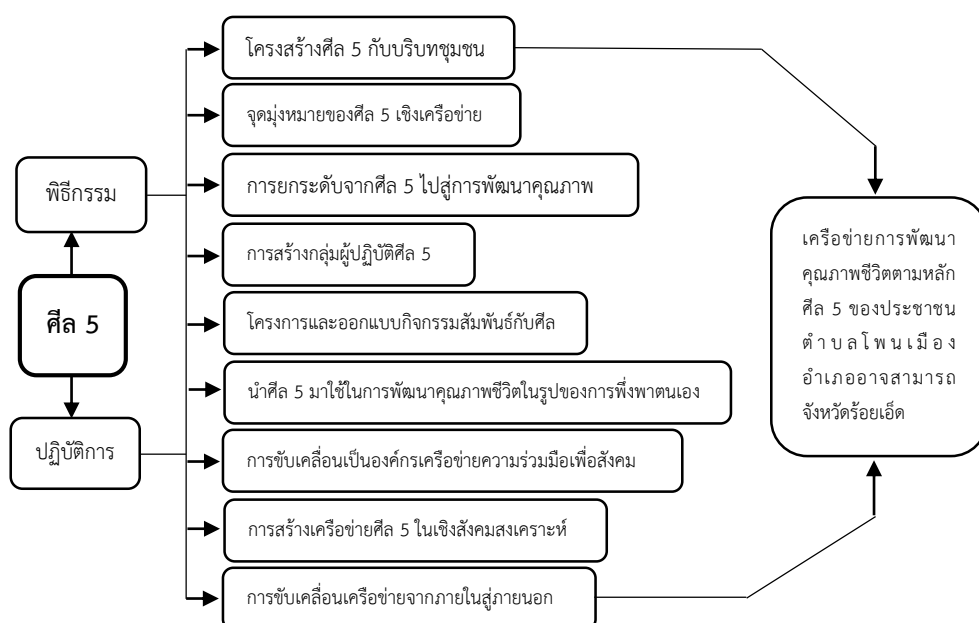
2. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ประชาชนในพื้นที่วิจัยควรมีการปฏิบัติศีล 5 ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ โดยการปฏิบัติในเชิงรับเป็นการไม่ละเมิดศีล 5 ส่วนการปฏิบัติในเชิงรุกเป็นการนำศีล 5 ไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองและการพัฒนาสังคม
- 2) คณะสงฆ์ในแต่ละจังหวัดควรมีการสร้างรูปแบบการใช้ศีล 5 ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนที่เหมาะสมกับบริบททางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถนำศีล 5 ไปสู่การปฏิบัติได้ง่ายยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่งเสริมการปฏิบัติศีล 5 ของเยาวชนในเขตชุมชนเมือง
- 2) ควรทำวิจัยในประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของกลุ่มผู้สูงอายุ

องค์ความรู้ใหม่

การสร้างเครือข่ายศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการบูรณาการทั้งส่วนที่เป็นพิธีกรรมและปฏิบัติการ โดยมีการจัดโครงสร้างศีล 5 ให้เหมาะกับบริบทชุมชน สร้างจุดมุ่งหมายของศีล 5 เชิงเครือข่าย การยกระดับจากศีล 5 ไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสร้างกลุ่มผู้ปฏิบัติศีล 5 ต้นแบบ มีการจัดโครงการและออกแบบกิจกรรมขึ้นมารองรับเพื่อให้สอดคล้องกับศีล 5 โดยมีการนำศีล 5 มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนในรูปของการพึ่งพาตนเองและการขับเคลื่อนการปฏิบัติศีล 5 เป็นองค์กรเครือข่ายความร่วมมือเพื่อสังคม และการสร้างเครือข่ายศีล 5 ในเชิงสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งการขับเคลื่อนเครือข่ายจากภายในสู่ภายนอก เริ่มจากจิตใจสู่พฤติกรรมและจากองค์กรชาวพุทธสู่องค์กรทางสังคม ซึ่งมีผลต่อการสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของประชาชนตำบลโพนเมือง อำเภอบางบาลจังหวัดร้อยเอ็ด และสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เหมาะสมกับบริบทชุมชนแห่งอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ประยุตฺโต). (2553). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พระประพันธ์ศักดิ์ ธีรธมโม และอุทัย สติมัน. (2559). การนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองแค (สกรกิจพิทยา) จังหวัดสระบุรี. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 1(3)
- พุทธทาสภิกขุ. (2549). คู่มือมนุษย์ ฉบับปฏิบัติธรรม. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2540). องค์กรชุมชน : กลไกเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร : บริษัท แพลน พรินต์ติ้งจำกัด.
- สมภาร พรหมทา. (2548). พุทธศาสนากับปัญหาจริยศาสตร์ โสเภณี ทำแท้ง และการรณรงค์. ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.